

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

23. Narratio & Hypotyposis pulchra, de pauperis filio qui pro diuite amico
pugnauit vsque ad necem in certamine gladiatorio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

suetudinem que retineret, laborabat. Homo, qui semper hospitalissimus, amicissimusque nostrorum hominum existimatus esset, noluit videri ipsum illum Rubrium inuitus in domum suam recepisse: Magnifice, & ornate, ut erat, impietatis inter suos copiosus conuiuium comparat, rogat Rubrium, ut quos ei commodum sit, inuitet, locum sibi soli, si videatur, relinquat: ut etiam filium suum lectissimum adolescentem, foras ad propinquum suum quendam mitteret ad cenam. Tum Rubrius istius comites inuitat, eos omnes. Verres certiores facit, quid opus esset. Maturè veniunt, discumbitur: fit sermo inter eos, & inuitatio, ut Græco more biberetur; hospes hortatur, poscunt maioribus poculis: celebratur omnium sermone, lætitiæque conuiuium. Posteaquam satis res Rubrio calere visa est: Quæso, inquit, Philodame, cur ad nos filiam tuam non inuadere vocari iubes? homo, & qui summa grauitate, & id ætatis, & parens esset, obstupuit hominis improbi dicto. Instare Rubrius: Tum ille, ut aliquid responderet, negauit moris esse Græcorum, ut in conuiuiis virorum accumberent mulieres. Hic tum alius, ex alia parte: Enimvero ferendum hoc non est, vocetur mulier, & simul seruis suis Rubrius, ut ianuam clauderent, & ipsi ad fores assisterent imperat: quod ubi ille intellexit, id agi, atque id parari, ut filia suæ vis afferretur, seruos suos ad se vocat, his imperat, ut se ipsum negligant, filiam defendant, excurrat aliquis, qui hoc tantum domestici mali filio suo nunciet. Clamor interea fit tota domo, pugna inter seruos Rubrii, atque hospitis, iactatur domi suæ vir optimus, & homo honestissimus, pro se manus quisque affert, aqua deinde feruenti à Rubrio Philodamus perfunditur. Hæc ubi filio nunciata sunt, statim exanimatus ad ædes contendit, ut & vitæ patris, & pudicitia sororis succurreret: omnes eodem animo Lampfaceni simul: ut hoc audierunt, quod eos tum Philodami dignitas, tum iniuriæ magnitudo mouebat, ad ædes noctu conuenerunt. Hic lictor istius Cornelius, qui cum eius seruis erat, à Rubrio quasi in præsidio ad auferendam mulierem collocatus occiditur, serui nonnulli vulnerantur. Ipse Rubrius in turba fangiatur, iste qui sua cupiditate tantos tumultus concitatos videret, cupere aliqua euolare, si posset, &c.

Hæc vna, ut optimum iuuentuti exemplar proponi potest.

Narratio, & hypotyposis pulchra, de pauperis filio, qui pro diuite amico pugnavit vsque ad necem in certamine gladiatorio.

CAPVT XXIII.

A Lebat deuorum corpus grauior omni fame lagina, & inter debita noxæ mancipia contemptissimus tyro gladiator, ut nouissimè perderem calamitatis meæ innocentiam, discibam quotidie scelus. Hæc tamen omnia sustinui, tuli, aded difficile est etiam sua causa mori. Etiam dies aderat, iamque ad spectaculum supplicij nostri populus conuenerat; iam ostentata per arenam periturorum corpora mortis suæ pompam duxerant, se debat sanguine nostro fauorabilis dominus, cum cuius, ut interiecto mari, non fortunam quisquam nosse, non natales, non patrem poterat, vna tamen res. faceret apud quosdam miserabilem, quod videbar, inique comparatus, certa enim arenæ destinabat victima, nemo munerario vilis stererat.

Fremebant ubique omnia apparatus mortis, hic ferrum acuebat, ille accendebat ignibus laminas, Hinc virgæ, inde flagella afferebantur, omnes piratas putares.

Sonabant clangore ferali tubæ, illatisque Libitinæ toris funus duebatur ante mortem. Vbiq; vulnera, gemitus, eror, totum in oculis periculum.

Si quid est in me abdicatione dignum, iudices, agnosco, quod in hæc amicum meum misi. Est quidem felicibus diffisus vera miseriarum estimatio: figurate tamen, qui tunc animus mihi, quæ cogitatio fuerit. Namque & natura redit in extremis tristis præteritæ voluptatis recordatio, & mihi cum generis conscientia, cum fortunæ conscius aliquando fulgor, cum liberalibus artes, cum omnia quondam honestiora munerario meo, domus, familia, amici, ceteraque nunquam videnda in vltima mortis expectatione succurrerent, tenenti seruilis arma, & ignominiosa morte perituro, tum (si vlla miseris fides est) quid horum omnium ignari agerent propinqui? nihil peius de fortuna mea suspicantes, quam quod scripseram, illud tamen grauissimum, quod patrem, qui tandiu non veniret, captum putabam. Ergo ro-

Pauperis filius pro diuite pugnat.

Quintus de 9. f. 2. 6. p. 2. Sagina gladiatorio. Gladiatoris tyronis discitur quid sit. Pempta gladiatoria.

Gladiatoris apparatus.

Voluptatis recordatio in miseriarum.

ea cogitatione intentus in mortem expectabam cruentum illum confectorem. Quis enim dubitet quid futurum fuerit, si ego pugnassem ille quoque occisus est, qui inter nos, vt apparet, fortior fuit.

His cogitationibus attonito, & in mortem iam pene demerso, inopinata subito amici mei species effulsit. Obstupui, totumque corpus percurrit frigidus pavor, neque aliter, quam si vana obijceretur oculis imago, mente captus. At vbi primum lux redijt, laxatumque est iter vocis, Quid tu, inquam, quo casu peruenisti huc miser? numquid & te vendidere piratæ? At ille complexus ceruices meas, effusus in pectus meum lachrymis solutus, intercepto propè iam spiritu, sero, iam trepidante me, primam vocem, & diu solam edidit, *paris vixi*. Et verò causas itineris reddidit, & venisse se ad red'mendum indicauit. Et, vnde, inquam, tibi pecunia? nisi redieris in gratiam, & te pater meus misit?

Amicitia
fidelis ex
emplum.

Pulchra sen-
tentia

Audite gentes, audite populi, non solita iudicium nostrum coram circumstet, sed si patitur natura rerum, totus ad cognitionem talis exempli orbis circumfluat. Tacete priora sacula, in quibus tamen à primordio generis humani, paucissima amicitia paria admirabiliora fecerat longa temporibus nostris fides intercepta, quicquid historie tradiderunt, carmina finxerunt, fabula adiecerunt, sub hac comparatione taceant.

Amici
pauperu
generositas.

Quis crederet, (si dubitari posset) inter duos amicos, quorum alterum immuam malorum omnium fortuna fecerat, alterum piratis, ac lanistæ tradiderat, meliorem conditionem fuisse captiui? si diues essem, inquit, pecuniam pro te attulissem. Quod vnum pauperibus præsidium est, manus habeo, piratis has daturus fui, has pro te in pugnam vicarias dabo.

Ignosce pater, quod nimia contentione affectus, penè tibi orbitatis vulnus impresserim. Testor Deos, non per me sterisse quod viuo. Neque enim ita me efferat ludus, aut in tantum durauerat animum longa cædis meditatio, vt eum amicum vellem occidi, qui pro me mori poterat. Vindicabam mihi fortunam meam, & adhuc necessitatis gladiator depugnare etiam volebam, neque vllis precibus poteram euinci, quanquam se non super futurum alioqui minabatur, idque vnum affirmabat interesse, verum vicarium vellem habere mortis, an comitem.

Non vici: quid igitur actum sit queritis? Duxit me ad munerarium, iudices. Quas ego illius preces, quam pertinaces lachrymas, quam miserabilem obstinationem vidi? Nemo vnquam sic rogauit missionem. Transferuntur in illum detracta corpori arma, & malè artatis insignibus festinatum par producitur. Quid me admoneris supremarum amici mei precum? quibus hæc alimenta, caridè emptæ, inopi partis senecturi petita: adiutorium hoc ad causam putatis? me pudet, quod rogatus sum; Per hanc, inquit, mihi, lucem vltimam, per notissimam amoris nostri fidem, non sinas mendicare parentem meum, sustineas, adiuues, præstes affectum, si mereor, tu sis illi vicarius meus. Nec plura dicendi tempus fuit, iamque suprema per galeam dederam oscula, digressisque in diuersum ministris permittitur Mars erat.

Parentum
cura.

O quam sollicitus spectauit, quam attonita mente, quam simili corporis motu. Quoties ad insectum mucronem, quasi ipse peteret, me submisit? Quoties ad conatus erectus sum.

O misera cogitatio, o crudelis natura metus! merito tu, amice, pugnare maluisti: Facinus indignum, illum animum, illum ardorem non contigisse castris, non bellicis certaminibus, vbi vera virtus, nulla pugnandi lege præmium scribitur.

Qua vi prælium inuaserat, iratus etiam nunc tanquam aduersario meo, ad omnes callidè veterani gladiatoris astu impetus excipiebatur, omnes contra se erant. Nec difficilem tamen sub illo præferim auctoramento habuisset missionem, sed noluit gladiator viuere.

Igitur iam nudum corpus vulneribus offerens, vt totam propè mercedem semel solueret, stans perijt, cui licuit in patria, in domo, inter propinquos, securo consenescere æuo, cui tranquillam sine reprehensione, agere vitam, iacet confectus vulneribus, & primo iuuentutis flore perijt miser, fato meo.

At ego qui debebar illi fortunæ, quem mors sibi destinauerat, emissus ludo nocentior, quam venditus, etiam viatico illius infelicis reuertor.

KK 3

Narra.